

QENDRA E TRANSFERIMIT TË TEKNOLOGJIVE BUJQËSORE VLORE

Studim: “Studimi agrobiologjik i kultivarëve autokton të Ullirit në koleksionin e QTTB Vlorë”.

1. Hyrje

Në Bazën eksperimentale Shamogjin është ngritur koleksioni i ullirit me 20 kultivarë të vendit dhe 30 kultivarë të huaj. Këta kultivarë janë grumbulluar nga vendet e tyre të origjinës, janë shtuar në Serrën e shumëzimit Pus-Mezin me metodën e Nebulizimit, dhe u mbollën në koleksion në vitin 2000. Në QTTB Vlorë, janë bërë studime për karakterizimin e kultivarëve autokton të ullirit duke i marrë ata në vend origjinën e tyre. Është me interes të bëhet karakterizimi i këtyre kultivarëve në kushtet e zonës së Shamogjinit sipas metodikës bashkëkohore të COI –it. Skedat që do të përpilohen në fund të këtij studimi do na ndihmojnë të përcaktojmë kultivarët me karakteristika më të mira dhe t’ua rekomandojmë ato fermerëve për tu orjentuar në ngritjen e ullishteve të reja por edhe prodhuesve të fidanëve të ullirit.

2. Materiali dhe metoda e përdorur

Studimi është një vjekar. Në studim u morën 17 kultivarë: Kalinjot, Boçi, Koran, Managjel Formë e Veçantë, Kotruvsi, Ulliri Bardhë Pobrat, Unafka, UH Himarë, Mixan, UB Tiranë, Ulliri Kuq, Kushan Kokërr Mesëm, UB Krujë, Ulliri Zi, Managjel, Kallmet Kokërr Vogël, Vajsi Peqin.

Treguesit që u morën në studim:

Pesha e Frutit, Forma e Frutit, Maturimi (pjekja) e Frutit, Pesha e Bërthamës, Forma e Bërthamës, Raporti Tul/Bërtham, Gjatësia e Gjethes, Gjerësia e Gjethes, Relacioni GJ/gj, Simetria e Frutit, Simetria e Bërthames, % e Vajit në Frut, % e Lagështisë.

Për përpilimin e skedave përfundimtare për çdo kultivarë, referencë është metodika e COI-it, për gjithë treguesit e mesiperm si më poshte:

Pesha mesatare e frutit:

Mostra me 50 fruta , klasifikimi si më poshtë:

Shumë i ulët; nën 2gr, i ulët; 2 - 4 gr, mesatar; 4- 6 gr , i lartë; 6-8 gr, shumë i lartë; mbi 8 gr.

Pesha mesatare e endokarpit:

(Për 50 bërthama)

Shumë i ulët nën 0.2gr, - I ulët 0.2 – 0.4 gr, Mesatar 0.4- 0.6 gr, i lartë 0.6-0.8gr, Shumë i lartë mbi 0.8gr.

Raporti Tul/ Berthamë:

I ulët nën 5; Mesatar 5.0 -7.5; I lartë 7.5 – 10; Shumë i lartë mbi 10.

Gjatësia e gjethes:

E shkurtër nën 5 cm; E mesme 5 – 7 cm; Gjatë mbi 7 cm

Gjerësia e gjethes:

E ngushtë nën 1 cm; Mesatare 1 – 1.5 cm; E gjerë mbi 1.5 cm

Relacioni Gjatësi/gjerësi (Gj/gj):

Eliptike (GJ/gj më e vogël se 4); Eliptike gjatësore (Gj/gj 4-6); Gjatësore Gj/gj mbi 6

Forma e frutit:

Sferike GJ/gj nën 1.25); Ovoidal (Gj/gj 1.25-1.45); E gjerë. (Gj/gj mbi 1.45)

Forma e bërthamës:

Sferike GJ/gj nën 1.4); Ovoidal Gj/gj 1.4-1.8); Eliptike (GJ/gj 1.8-2.2); E gjerë (Gj/gj mbi 2.2).

% e Lagështisë:

Shumë e ulët nën 40; e ulët 40-50; mesatare 50-60; e lartë 60-70; shumë e lartë mbi 70.

Nga përpunimi i të gjithë treguesve të marrë sipas metodikës po prezantohet kultivarët si më poshtë:

Ulliri i Kuq

	Fruti Pesha Forma Simetria Maja Baza Berthama Pesha Forma Simetria Maja Baza Nr.i damarëve Shpërndarja Raporti Tul/B. Gjethja Forma Gjatësia Gjerësia % e Vajit % e lagështisë	Mesatare Sferike Lehtësisht asimetrike E rrumbuakët E sheshtë Mesatare Ovoidale Simetrike E rumbullakët E rumbullakët I ulët E çrregullt Mesatar Eliptike gjatësore Mesatare Mesatare Mesatare Mesatare
---	--	--

Figurë 1. Të dhëna për kultivarin Ulliri i Kuq

Ulliri Hollë Himarë

	Fruti Pesha Forma Simetria Maja Baza Berthama Pesha Forma Simetria Maja Baza Sipërfaqja N.i damarëve Shpërndarja Raporti Tul/B Gjethja Forma Gjatësia Gjerësia Vaji Rrezja e vajit % e lagështisë	E vogël E gjatë Asimetrike Me majë E sheshtë Mesatare E gjatë Lehtësisht asimetrik Me majë Me majë E lëmuar I ulët E çrregullt I ulët Eliptike gjatësore E gjatë E gjerë E ulet Mesatare
---	--	--

Figurë 2. Të dhëna për kultivarin UH Himarë

Mixan

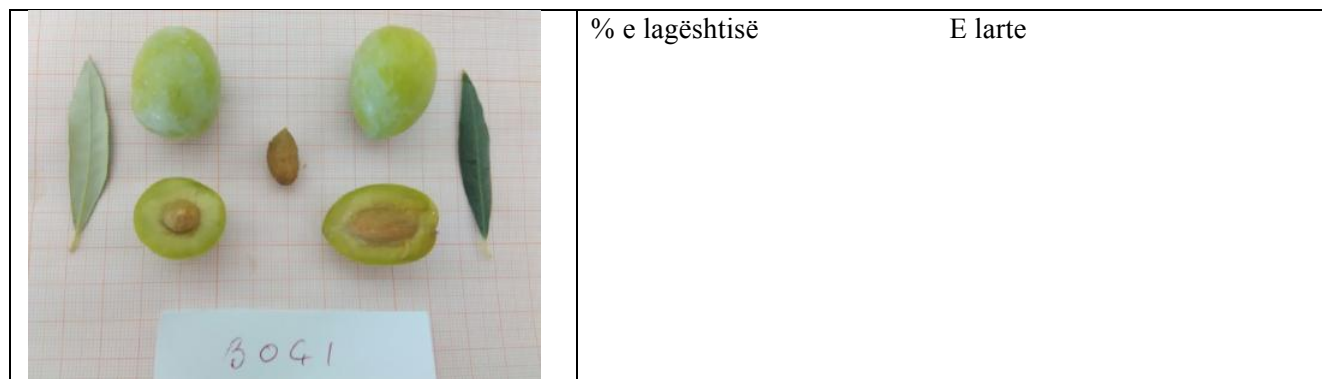
	Fruti Pesha Forma Simetria Maja Baza Berthama Pesha Forma Simetria Maja Baza Siperfaqja Nr.i damarëve Shpërndarja Raporti Tul/B Gjethja Forma Gjatësia Gjerësia Vaji Rrezja e vajit % e lageshtisë	Mesatare Ovoidale Lehtësisht asimetrik Me majë E rrumbullakët Mesatare Eliptike Lehtësisht asimetrike Me majë Me majë E ashpër Mesatar Uniforme Mesatar Eliptike gjatësore E shkurter Mesatare E larte E ulet
---	---	---

Figurë 3. Të dhëna për kultivarin Mixan

Boçi

	Fruti Pesha Forma Simetria Maja Baza Berthama Pesha Forma Simetria Maja Baza Sipërfaqja Nr.i damarëve Shpërndarja Raporti Tul/B. Gjethja Forma Gjatësia Gjerësia Vaji Rrezja e vajit	Shumë e lartë Ovoidale Lehtësisht asimetrike Me maje E sheshtë Shumë e lartë Gjatësore Lehtësisht asimetrike Me majë E rrumbullakët E vijëzuar I lartë Uniforme I larte Gjatësore E gjate Mesatare Mesatare
---	--	--

Figurë 4. Të dhëna për kultivarin Boçi

Vajsi Peqin

Figurë 5. Të dhëna për kultivarin Vajsi Peqin

Managjel

	Fruti Pesha Forma Simetria Maja Baza Berthama Pesha Forma Simetria Maja Baza Sipërfaqja Nr.i damarëve Shpërndarja Raporti Tul/B Gjethja Forma Gjatësia Gjerësia Vaji Rrezja e vajit % e lageshtisë	Mesatare Ovoidale Lehtësisht asimetrike Me majë E sheshtë Mesatare Eliptike Simetrike Me majë Me majë E lëmuar I lartë E çrregullt Mesatar Eliptike Mesatare Mesatare Mesatare Mesatare Mesatare

Figurë 6. Të dhëna për kultivarin Managjel

Kushan Kokërr Mesëm

	Fruti Pesha Forma Simetria Maja Baza Berthama Pesha Forma Simetria Maja Baza Sipërfaqja Nr.i damarëve Shpërndarja Raporti Tul/B. Gjethja Forma Gjatësia Gjerësia Vaji Rrezja e vajit % e lageshtisë	Mesatare Ovoidale Lehtësisht asimetrike Me majë E rumbullakët Mesatare Eliptike Lehtësisht asimetrike E rumbullakët Me majë E ashpër Mesatar Uniforme I lartë Eliptike-gjatësore E shkurtër Mesatare E lartë E ulët

Figurë 7. Të dhëna për kultivarin Kushan Kokërr Mesëm

Kallmet Kokërr Vogël

	Fruti	
	Pesha	Mesatare
Forma	Ovoidale	
Simetria	Lehtësisht asimetrike	
Maja	Me majë	
Baza	E rrumbullakët	
Berthama		
Pesha	Mesatare	
Forma	Ovoidale	
Simetria	Simetrik	
Maja	E rrumbullakët	
Baza	E rrumbullakët	
Sipërfaqja	E lëmuar	
Nr.i damarëve	Mesatar	
Shpërndarja	E çrregullt	
Raporti Tul/B	Mesatar	
Gjethja		
Forma	Eliptike-gjatësore	
Gjatësia	Mesatare	
Gjerësia	Mesatare	
Vaji		
Rrezja e vajit	Mesatare	
% e lagështisë	E ulët	

Figurë 8. Të dhëna për kultivarin Kallmet K. Vogël

Ulliri Bardhë Krujë

	Fruti	
	Pesha	Mesatare
Forma	Ovoidale	
Simetria	Lehtësisht asimetrike	
Maja	Me majë	
Baza	E rrumbullakët	
Berthama		
Pesha	Mesatare	
Forma	Eliptike	
Simetria	Lehtësisht asimetrike	
Maja	Me majë	
Baza	Me majë	
Sipërfaqja	E ashpër	
Nr.damarëve	Mesatar	
Shpërndarja	E çrregullt	
Raporti Tul/B	Mesatar	
Gjethja		
Forma	Eliptike-gjatësore	
Gjatësia	E shkurtër	
Gjerësia	Mesatare	

	<p>Vaji Rrezja e vajit % e lagështisë</p>	<p>E lartë E ulët</p>
---	--	---------------------------

Figurë 9. Të dhëna për kultivarin UB Krujë

Unafka

	<p>Fruti Pesha Forma Simetria Maja Baza</p>	<p>Mesatare Sferike Lehtësisht asimetrike E rrumbullakët E sheshtë</p>
	<p>Berthama Pesha Forma Simetria Maja Baza Siperfaqja Nr.i damarëve Shpërndarja</p>	<p>Mesatare Ovoidale Simetrik E rrumbullakët E rrumullakët E ashpër I lartë Unifforme I ulët</p>
	<p>Raporti Tul/B. Gjethja</p>	<p>I ulët</p>
	<p>Forma Gjatësia Gjerësia</p>	<p>Eliptike-gjatësore E gjatë Mesatare</p>
	<p>Vaji Rrezja e vajit % e lagështisë</p>	<p>E ulët Mesatare</p>

Figurë 10. Të dhëna për kultivarin Unafka

Kotruvs

	Fruti Pesha Forma Simetria Maja Baza Berthama Pesha Forma Simetria Maja Baza Siperfaqja Nr.i damarëve Shpërndarja Raporti Tul/B. Gjethja Forma Gjatësia Gjerësia Vaji Rrezja e vajit % e lagështisë	E lartë Ovoidale Simetrike E rrumbullakët E sheshtë Shumë e lartë Ovoidale Simetrik Me majë E rrumbullakët E ashpër Mesatar Uniforme Mesatar Eliptike gjatësore Mesatare Mesatare E lartë Mesatare

Figurë 11. Të dhëna për kultivarin Kotruvs

Karen

	Fruti Pesha Forma Simetria Maja Baza Berthama Pesha Forma Simetria Maja Baza Siperfaqja Nr.i damarëve Shpërndarja Raporti Tul/B. Gjethja Forma Gjatësia Gjerësia Vaji Rrezja e vajit % e lagështisë	Mesatare E gjatë Simetrik E rrumbullakët E sheshtë E lartë E gjatë Simetrik E rrumbullakët Me majë E ashpër Mesatar Uniforme Mesatar Eliptike- gjatësore Mesatare Mesatare E lartë Mesatare

Figurë 12. Të dhëna për kultivarin Karen

Kalinjot Pobrat

	<p>Fruti Pesha Mesatare Forma Ovoidale Simetria Lehtesisht asimetrike Maja E rrumbullaket Baza E sheshte</p>
	<p>Berthama Pesha E larte Forma Eliptike Simetria Lehtesisht asimetrike Maja E rrumbullaket Baza E rrumbullaket Siperfaqja E vijeuar Nr.i damareve Mesatar Shperndarja Uniforme Raporti Tul/B Mesatar Gjethja Forma Gjatesore Gjatesia E gjate Gjeresia Mesatare Vaji Rrezja e vajit E lartë % e lagështisë Mesatare</p>

Figurë 13. Të dhëna për kultivarin Kalinjot Pobrat

Ulliri Bardhë Tiranë

	<p>Fruti Pesha Mesatare Forma E gjate Simetria Lehtesisht asimetrike Maja Me maje Baza E sheshte</p>
	<p>Berthama Pesha E larte Forma Eliptike Simetria Lehtesisht asimetrike Maja Me maje Baza Me maje Siperfaqja E ashper Nr.i damareve Mesatar Shperndarja Uniforme Raporti Tul/B. Mesatar Gjethja Forma Eliptike- gjatesore Gjatesia Mesatare Gjeresia E ngushte Vaji</p>

	Rrezja e vajit % e lagështisë	E lartë Mesatare
--	----------------------------------	---------------------

Figurë 14. Të dhëna për kultivarin UB Tiranë

Kalinjot

	Fruti	
	Pesha	Mesatare
	Forma	Sferike
	Simetria	Lehtesisht asimetrike
	Maja	Me maje
	Baza	E sheshte
	Berthama	
	Pesha	E larte
	Forma	Ovoidale
	Simetria	Simetrik
	Maja	E rumbullaket
	Baza	E rumbullaket
	Siperfaqja	E ashper
	Nr.i damareve	E larte
	Shperndarja	Uniforme
	Raporti Tul/B.	Mesatar
	Gjethja	
	Forma	Gjatesore
	Gjatesia	E gjate
	Gjeresia	Mesatare
	Vaji	
	Rrezja e vajit	E lartë
	% e lagështisë	Mesatare

Figurë 15. Të dhëna për kultivarin Kalinjot

Ulliri Zi

	Fruti	
	Pesha	Mesatare
	Forma	Ovoidale
	Simetria	Simetrike
	Maja	Me maje
	Baza	E sheshte
	Berthama	
	Pesha	E larte
	Forma	Eliptike
	Simetria	Lehtesisht asimetrike
	Maja	Me maje
	Baza	Me maje
	Siperfaqja	E lemuar
	Nr.i damareve	Mesatar
	Shperndarja	E çrregullt
	Raporti Tul/B	Mesatar
	Gjethja	
	Forma	Eliptike gjatesore

	Gjatesia	E gjate
	Gjeresia	Mesatare
Vaji		
rrezja e vajit	Mesatar	
% e lagështisë	Mesatare	

Figurë 16. Të dhëna për kultivarin Ulliri i Zi

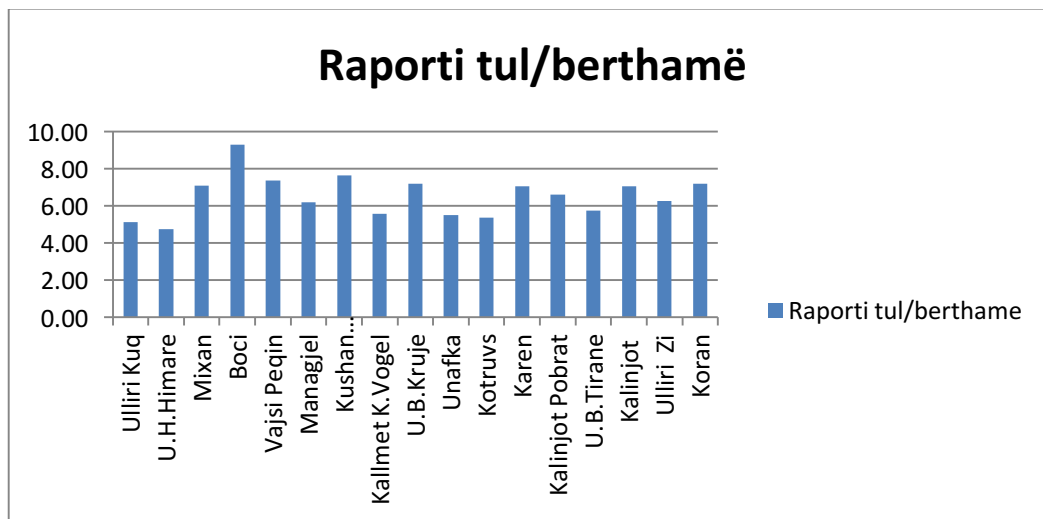
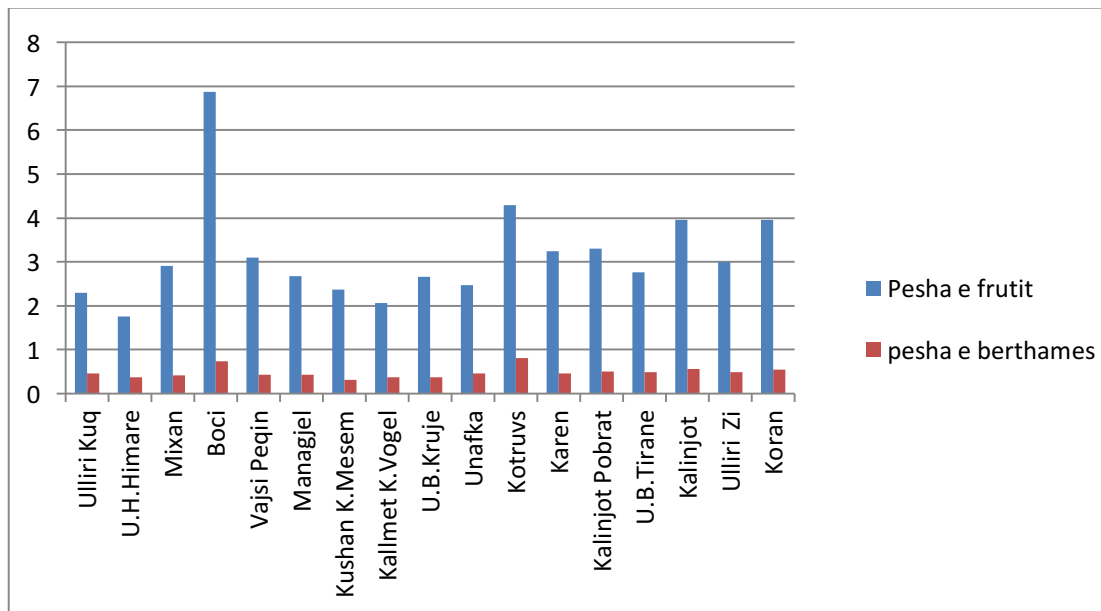
Koran

	Fruti	
	Pesha	Mesatare
Forma	Sferike	
Simetria	Simetrike	
Maja	E rrumbullaket	
Baza	E sheshte	
Berthama		
Pesha	E larte	
Forma	Ovoidale	
Simetria	Simetrik	
Maja	E rrumbullaket	
Baza	E rrumbullaket	
Siperfaqja	E vijeziuar	
Nr. i damareve	I larte	
Shperndarja	Uniforme	
Raporti Tul/B.	Mesatar	
Gjethja		
Forma	Eliptike-gjatesore	
Gjatesia	E gjate	
Gjeresia	Mesatare	
Vaji		
Rrezja e vajit	Mesatar	
% e lagështisë	Mesatare	

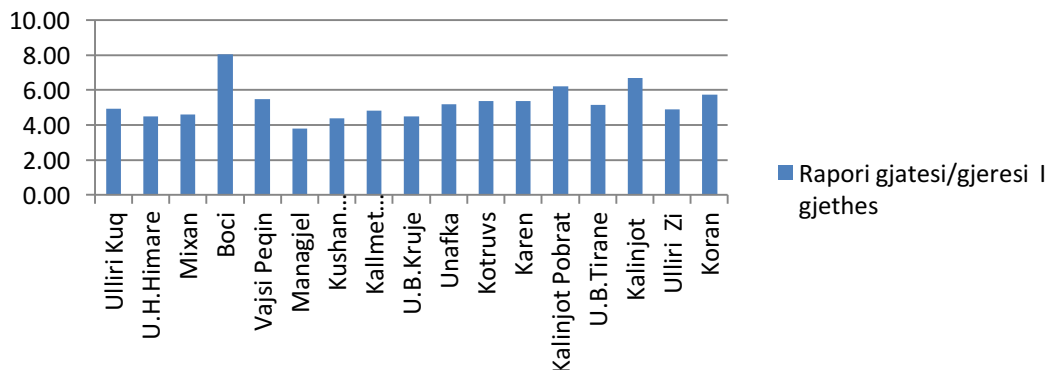
Figurë 17. Të dhëna për kultivarin Koran

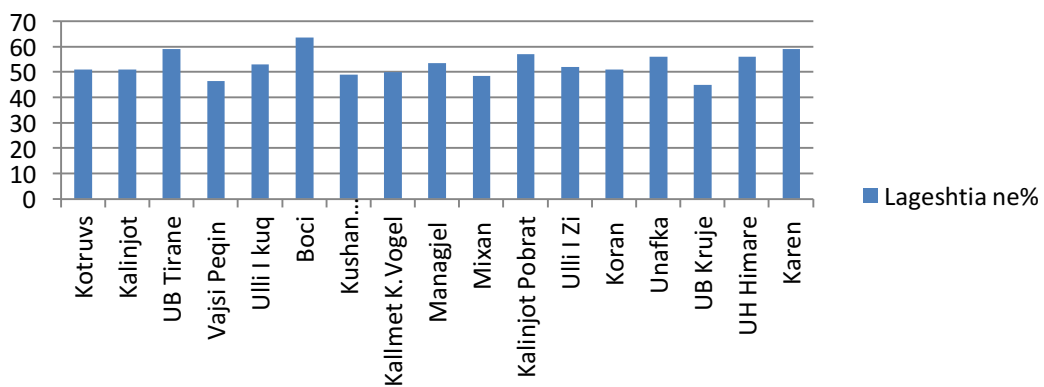
Paraqitja grafike e ndryshimeve të kultivarëve për disa nga treguesit kryesor të frutit, bërthamës, gjethes dhe vajit.

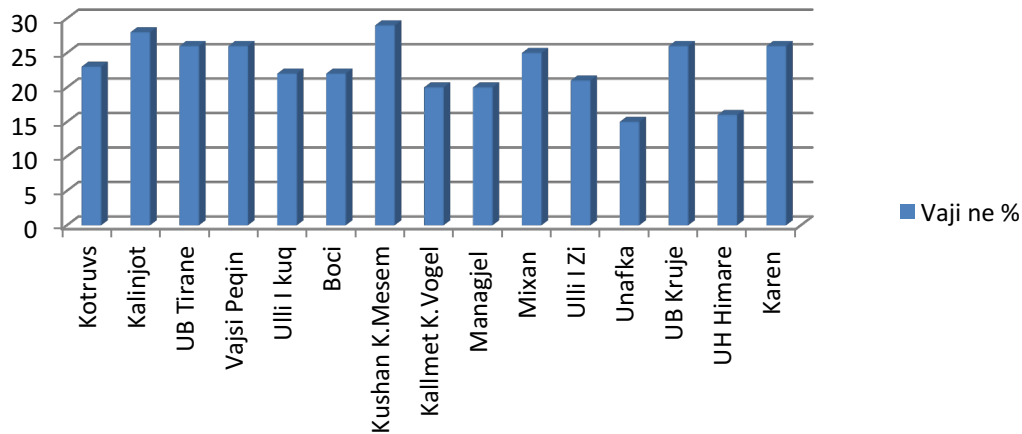
Rapori gjatësi/gjerësi I gjethes

Lagështia ne%

Vaji ne %

Grafikë 1; 2; 3; 4; 5 Të dhëna të kultivarëve për disa nga treguesit kryesor të frutit, bërthamës, gjethes dhe vajit.

3. Konkluzione

Duke ju referuar skedave të kultivarëve dhe grafikëve mund të themi se:

Kultivarë me peshën më të lartë të frutit janë Boç dhe Kotruvs, me peshë mesatare janë kultivarët Ulliri i Kuq, Mixan, Vajsi Peqin, Managjel, Kushan, Kallmet, UB Krujë dhe Tiranë, Unafka, Karen, Kalinjot dhe Koran, me peshë më të ulët është UH Himarë. Në përgjithësi edhe pesha e bërthamës shkon në raport të drejtë me atë të frutit si rrjedhojë edhe raporti tul/berthamë. Raport të ulët tul/berthamë kanë kultivarët Unafka dhe U.H.Himarë, raport të lartë kanë kultivarët Boç dhe Kushan Kokërr Mesëm dhe gjithë kultivarët e tjerë kanë raport mesatar.

Përsa i përket relacionit gjatësi/gjerësi të gjethes i cili përcakton edhe formën e saj mund të themi se raport të lartë kanë kultivarët Boç dhe Kalinjot, me raport të ulët kanë kultivarët Managjel, UB Tiranë dhe Krujë, UH Himarë dhe Mixan.

Treguesi më esencial për një kultivarë ulliri është % e vajit dhe e lageshtisë në frut. Në përgjithësi sa më e ulët të jetë lageshtia aq më e lartë është rrezja e vajit. Analizat laboratorike tregojnë se % lageshtie të ulë kanë kultivarët Vajsi Peqin, Kushan, Kallmet, U.B.Krujë , lageshti mesatare Ulliri Kuq, U.H.Himarë, Mixan, Boç, Managjel, Unafka, Kotruvs, Kalinjot, Ulliri Zi. Përsa i përket rrezes së vajit % më të ulët ka kultivari U.H.Himare dhe Unafka dhe % të lartë kultivarët Mixan, Vajsi Peqin, Kushan Kokërr mesëm, U.B.Krujë. Kotruvsi, Kalinjot Pobrat, U.B.Tiranë dhe Kalinjot.

Dhjetor 2017

Specialist:

Agr. Lida Lazaj